

Ковтун Г.І.

Актуальність підготовки менеджерів для закладів охорони здоров'я сфери трансплантації органів

Державна установа «Інститут серця Міністерства охорони здоров'я України», м. Київ, Україна

Kovtun G.I.

The relevance of training managers for health care institutions in the field of organ transplantation

Heart Institute of the Ministry of Health of Ukraine, Kyiv, Ukraine

gavriil.kovtun@gmail.com

Вступ

На думку вітчизняних науковців, медичний потенціал трансплантології як науки винятковий, оскільки за допомогою трансплантації органів стало можливим безальтернативно покращити якість життя хворих із термінальною нирковою недостатністю і рятувати життя пацієнтів, які раніше помирали від серцевої, легеневої і печінкової недостатності [1].

Зарубіжними дослідниками доведена ефективність трансплантації як методу лікування [2; 3; 4], яка проявляється, з одного боку, у скороченні прямих і непрямих витрат на лікування пацієнтів, а з другого – у поверненні до активного способу життя працездатного населення [5].

Протягом останніх 4 років трансплантологія в Україні змінила обличчя інтенсивної терапії і реанімації, особливо у разі критичних станів пацієнта. Операції з трансплантації органів в Україні набули другого дихання з квітня 2019 р., коли набрав чинності Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» [6].

У тому ж році було виконано 78 трансплантацій, а у 2020 році – вже 129. У 2021 році українські лікарі виконали рекордні 313 трансплантацій. Було пересаджено 229 нирок, 50 печінок і 32 серця [7].

Але потреби українців у трансплантації набагато вищі: 3000 операцій із пересадки нирок, 2000 операцій із пересадки печінки і до 500 операцій із пересадки серця і легень [8].

Треба зазначити, що розвиток трансплантології прямо залежить від рівня органного донорства, тому найкращі результати щодо трансплантаційної активності демонструють країни, які зуміли організувати ефективну систему трансплант-координації [9].

Директор одного вищого навчального закладу запропонував учасникам конференції відповісти на запитання: що спричиняє відставання нашої трансплантології. Більше половини учасників відповіли: низький рівень знань лікарів.

Сучасним завданням є випуск висококваліфікованих і професійно підготовлених лікарів зі спеціальності «трансплантологія» і здобуття курсантами теоретичних знань і практичних прийомів обстеження хворих, які потребують високотехнологічної медичної допомоги. Причому навчати насамперед слід лікарів-реаніматологів, анестезіологів, неврологів, лікарів інтенсивної терапії, які працюють у звичайних лікарнях: від них залежить, чи отримають трансплантологи придатні для пересадки органи від померлих донорів.

Варто підкреслити, що актуальним у трансплантології є цілий ряд проблем організаційного, правового і морально-етичного характеру, зумовлених специфікою відносин у даній сфері, і це робота для менеджерів.

Менеджмент в охороні здоров'я – це діяльність, спрямована на підвищення ефективності лікувально-профілактичних установ за допомогою сукупності принципів, методів і засобів, що активізують трудову діяльність, інтелект і мотиви поведінки як окремих медичних працівників, так і всього колективу [10].

Рідко, якщо взагалі будь-коли, який-небудь новий заснований інститут так швидко доводив свою необхідність, як швидко розвивався менеджмент від початку нинішнього століття [11].

Мета дослідження – обґрунтувати необхідність підготовки менеджерів для системи трансплантації органів і донорства в Україні, що розвивається.

Об'єкт і методи дослідження

Для обґрунтування потреби в підготовці кваліфікованих кадрів, насамперед менеджерів, для розвитку трансплантації органів і донорства в Україні були використані загальнонаукові методи аналізу, синтезу, узагальнення, інтерпретації наукових даних, а також системний і структурно-функціональний підходи.

Результати дослідження та їх обговорення

Вивчення проблеми підготовки висококваліфікованих і професійно підготовлених головних лікарів,

сучасних менеджерів регіональних центрів трансплантології і закладів охорони здоров'я, які є донорськими базами, показало, що освіта і підготовка спеціалістів – це різні речі.

Узагальнений курс організації донорства і трансплантації органів повинен викладатися для студентів у кожному медичному вищому навчальному закладі в циклі «Організація охорони здоров'я і громадське здоров'я» в контексті вивчення особливостей організації високотехнологічної допомоги, донорства, пересадки органів і тканин і розвитку трансплантології. А менеджерів для регіональних систем донорства і трансплантації органів треба готувати на курсах післядипломної підготовки.

Механізм управління сучасною регіональною системою розвитку донорства і трансплантації органів з позицій системного підходу повинен розглядатися як управління комплексом регіональних закладів охорони здоров'я, регіональних центрів трансплантації і донорських баз. Він має забезпечити організаційно-методичне керівництво регіональною системою з чіткою алгоритмізацією дій на етапах донорського процесу.

У руслі реалізації цих напрямів сучасний керівник повинен точно визначити вектор досягнення мети і вміти вирішувати завдання, які постали перед системою.

Для підготовки менеджерів регіонального рівня необхідні науковий пошук і розробка оптимальних адміністративно-організаційних рішень у сфері надання швидкої допомоги, анестезіології, посмертного донорства і трансплант-координації.

Курс підготовки менеджерів має орієнтуватися на завдання, які стоять перед ними і які вони повинні вирішувати.

Наводимо приклад основних професійних завдань менеджера:

- створення нової технологічної моделі донорства в регіонах України, регіональної дворівневої системи з регіональних центрів трансплантації, у яких виконують трансплантацію органів, і донорських баз, які здійснюють пошук донорів для регіональних центрів трансплантації;

- створення регіонального реєстру донорства і трансплантації;

- розробка нових юридичних норм і обґрунтування перед органами державної влади необхідності їх введення в систему, що розвивається;

- задіяння міжсекторальної співпраці для ідентифікації стратегічних цілей, покращення здоров'я населення регіону на основі забезпечення доступної якісної трансплантологічної медичної допомоги;

- напрацювання рекомендацій і рішень міждисциплінарного характеру щодо сприйняття донорству і трансплантації органів суспільством і медичною громадськістю регіону;

- пошук діалогу з представниками і священнослужителями традиційних конфесій України для

створення оптимальних гуманітарних умов, що сприяють удосконаленню згоди щодо ефективності і доступності трансплантаційної допомоги;

- організація роботи суміжних спеціалістів (кардіологів, нефрологів, пульмонологів, інших) з виконання регіональних програм із досягнення стратегічних цілей;

- стратегічне планування, організація роботи і управління відділенням, закладом охорони здоров'я, регіональним центром трансплантації;

- контроль за дотриманням трансплант-координації між закладами системи охорони здоров'я;

- контроль за медичними працівниками, які беруть участь у роботі трансплантаційних бригад;

- проведення консультацій у сфері трансплантології телефоном і відеозв'язком;

- складання програм навчання медичних працівників середньої ланки, зайнятих у сфері трансплантології;

- проведення наукових досліджень у галузі клінічної трансплантології і публікація їх результатів;

- науковий пошук і розробка оптимальних адміністративно-організаційних рішень у сфері надання швидкої медичної допомоги, анестезіології, посмертного донорства і трансплант-координації;

- розробка і впровадження органозберігальних технологій (мається на увазі широке застосування засобів екстракорпорального кровообігу *in situ* і *ex vivo*);

- забезпечення ефективності пересадки органів за рахунок оптимізації схем імуносупресії (мінімізація й елімінація блокаторів кальциневрину);

- забезпечення контролю за запровадженням постійної нормотермічної перфузії органа на всіх етапах експлантації і пересадки з метою як розширення донорського пулу, так і підвищення показника виживаності органів;

- забезпечення закладів охорони здоров'я сфери трансплантації необхідними апаратами, що застосовуються на всіх етапах руху донорського органа від донора до реципієнта в операційній.

Програми циклів тематичного удосконалення менеджерів повинні орієнтуватися на наведені основні завдання з викладом історії виникнення трансплантології, аналізом міжнародної практики, ключових особливостей, механізмів управління, соціальної, медичної і економічної зацікавленості держави в розвитку трансплантології.

Вивчення досвіду зарубіжних клінік сфери трансплантації органів засвідчує, що їхній розвиток можливий лише на основі інноваційних досягнень фундаментальної науки, розробки і впровадження в медичну практику нових ефективних організаційних технологій, підготовки медичних кадрів, і насамперед менеджерів [12].

Менеджер, який взяв на себе керівництво регіональною системою донорства і трансплантації органів, мусить обґрунтувати стратегію її розвитку і синергію між різними напрямками роботи цієї системи.

Для виконання такої місії потрібні підготовлені керівники, які оволоділи знаннями організації кращих світових практик трансплантації органів і механізмами їх управління, вміють визначити ефективний інструмент залучення донорів, додати інновацій у систему, забезпечити донорським матеріалом пацієнтів, які потребують пересадки органів.

Як стверджував класик менеджменту М. Howell [3], менеджмент – це не управління предметами, а організація й управління працею людей, це система щоденного і перспективного планування, прогнозування й організації виробництва, реалізація послуг з метою отримання максимального прибутку (матеріального, інтелектуального і духовного).

Для ідеології сучасного менеджменту характерні перехід від інтуїтивних, дослідно-прагматичних методів і форм управління до науково обґрунтованих методів і якісне підвищення інтелектуального складника компетентності керівників закладів охорони здоров'я, відбір якісно нового кадрового ресурсу.

Перспективи подальших досліджень

Результати дослідження будуть враховані під час обґрунтування і розробки концептуальної організаційно-функціональної моделі регіональної системи донорства і трансплантації органів.

Висновки

Узагальнивши викладене, можна констатувати, що пріоритетними напрямками розвитку трансплантології в сучасних умовах є формування нового регіонального механізму організації системи донорства і трансплантації органів і підготовка менеджерів для управління нею.

Підготовка сучасного менеджера для системи донорства і трансплантації органів, якому притаманний стратегічний системний алгоритм мислення, який вміє орієнтуватися в багатоманітній специфіці свого суб'єкта, потребує організації поглибленого курсу післядипломної підготовки і розробки спеціальних програм циклів тематичного удосконалення менеджерів.

Література

1. Багненко СФ, Резник ОМ. Ключові проблеми розвитку трансплантології та завдання вищої медичної освіти. *Трансплантологія*. 2017; 9(3):192–210.
2. Broumand B, Saidi RF. New Definition of Transplant Tourism. *International journal of organ transplantation medicine*. 2017;8(1):49-51.
3. Howell M. Access to Transplantation: Balancing Efficiency and Equity. *Transplantation*. 2018;102(2):185-186.
4. Johnson ChL, Hutchinson JA. Promote Your Work in Transplantation. *Transplantation*. 2017;01(7):1512-1513.
5. Aringazina A, Kurmanguzhina M. Current Approaches to the Implementation of Donor Programs in Transplantation. *Journal of clinical medicine of Kazakhstan*. 2014;2(32):14-20.
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини, Закон України № 2694-VIII [Інтернет], 28 лют. 2019 [цитовано 25 серп. 2023]. Доступно на: https://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=115055
7. Иванова М. Як розвивається посмертне донорство в Україні 2021. Доступно на: <https://dnepr.express/post/yak-razvivaetsya-posmertne-donorstvo-v-ukraine>
8. Портер М, Тайсберг ЄО. Переосмислені системи охорони здоров'я. Київ: Видавництво О. Капусти; 2007. 599 с.
9. Система трансплантації в США як приклад для наслідування Україною 2020. Доступно на: <https://www.vz.kiev.ua/systema-transplantatsiyi-v-ssha-yak-pryklad-dlya-nasliduvannya-ukrayinoyu/>
10. Трансплантологія в Іспанії. Доступно на: <https://bmc.cat/treatment-in-barcelona/medical-specialties/transplantation/>.
11. Трансплантація в Індії 2022. Доступно на: <https://www.topmedclinic.com/zabolevaniya/peresadka-organov,-tkm/transplantacziya-v-indii.html>
12. Трансплантація в Польщі: щорічно біля 500 операцій. Доступно на: <https://www.evromed.org.ua/transplantatsiya-organov-v-polshe/>

References

1. Bagnenko SF, Reznik ON. Klyuchevyye problemy razvitiya transplantologii i zadachi vysshego meditsinskogo obrazovaniya. *Transplantologiya*. 2017; 9(3):192-210. [In Ukrainian].
2. Broumand B, Saidi RF. New Definition of Transplant Tourism. *International journal of organ transplantation medicine*. 2017;8(1):49-51.
3. Howell M. Access to Transplantation: Balancing Efficiency and Equity. *Transplantation*. 2018;102(Is. 2):185-6.
4. Johnson ChL, Hutchinson JA. Promote Your Work in Transplantation. *Transplantation*. 2017;101(Is. 7):1512-3.
5. Aringazina A, Kurmanguzhina M. Current Approaches to the Implementation of Donor Programs in Transplantation. *Journal of clinical medicine of Kazakhstan*. 2014;2(32):14-20.
6. Pro vnesennya zmin do deyakikh zakonodavchikh aktiv Ukraїni shchodo zastosuvannya transplantatsii anatomichnikh materialiv lyudini, Zakon Ukraїni №2694-VIII [Internet], 2019 lyut. 28 [cited 2023 serp. 25]. Available from: https://base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=115055 [In Ukrainian].
7. Ivanova M. Yak razvivayetsya posmertnoye donorstvo v Ukraine 2021. Available from: <https://dnepr.express/post/kak-razvivaetsya-posmertnoe-donorstvo-v-ukraine> [In Ukrainian].

8. Porter Maykl, Taysberg Elizabet O. Pereosmysleniye sistemy zdravookhraneniya. Kyiv: Izd. A. Kapusty; 2007. 599 s. [In Ukrainian].
9. Sistema transplantatsii v SSHA yak priklad dlya nasliduvannya Ukraïnoyu 2020. Available from: <https://www.vz.kiev.ua/systema-transplantatsiyi-v-ssha-yak-priklad-dlya-nasliduvannya-ukrayinoyu/>. [In Ukrainian].
10. Transplantologiya v Ispanii. Available from: <https://bmc.cat/treatment-in-barcelona/medical-specialties/transplantation/>. [In Ukrainian].
11. Transplantatsiya v Indii 2022. Available from: <https://www.topmedclinic.com/zabolevaniya/peresadka-organov,-tkm/transplantacziya-v-indii.html> [In Ukrainian].
12. Transplantatsiya v Pol'shi: tchorichno okolo 500 operatsiy. Available from: <https://www.evromed.org.ua/transplantatsiya-organov-v-polshe/>. [In Ukrainian].

Мета. Вивчення досвіду зарубіжних лікарень у сфері трансплантації органів засвідчує, що їхній розвиток можливий лише на основі інноваційних досягнень фундаментальної науки, розробки і впровадження у медичну практику нових ефективних організаційних технологій. Мета дослідження – обґрунтувати необхідність підготовки менеджерів для системи трансплантації органів і донорства в Україні, що розвивається.

Матеріали і методи. Для обґрунтування потреби в підготовці кваліфікованих кадрів, і насамперед менеджерів, для розвитку трансплантації органів і донорства в Україні були застосовані загальнонаукові методи аналізу, синтезу, узагальнення, інтерпретації наукових даних, а також системний і структурно-функціональний підходи.

Результати. Обґрунтована потреба в підготовці менеджерів, здатних забезпечити керівництво системою трансплантації органів і донорства в регіонах України, що розвивається, на основі системного і стратегічного підходів.

Для підготовки менеджерів регіонального рівня необхідні науковий пошук і розробка оптимальних адміністративно-організаційних рішень у сфері надання швидкої допомоги, анестезіології, посмертного донорства і трансплант-координації.

Висновки. Доведено актуальність підготовки кваліфікованих менеджерів для керівництва системою трансплантації органів і донорства в Україні. Непідготовлений управлінський апарат не в змозі підвищити соціальну, медичну й економічну ефективність системи трансплантації органів і донорства, що розвивається. Пріоритетними напрямками підготовки кваліфікованих менеджерів є формування їхньої ідеології на принципах менеджменту.

Ключові слова: трансплантація, система трансплантації органів, донорство.

Purpose. Studying the experience of foreign hospitals in the field of organ transplantation proves that their development is possible only on the basis of innovative achievements of fundamental science, development and implementation of new effective organizational technologies in medical practice. The aim of the work is to study and substantiate the necessity of training managers for the system of organ transplantation and donation in Ukraine, which is developing.

Material and methods. In order to substantiate the need for the training of qualified personnel and, first of all, managers for the development of organ transplantation and donation in Ukraine, general scientific methods of analysis, synthesis, generalization, interpretation of scientific data, as well as systemic and structural-functional approaches were applied.

Results. There is a well-founded need to train managers capable of managing the system of organ transplantation and donation in the developing regions of Ukraine, based on systemic and strategic approaches.

Scientific search and development of optimal administrative and organizational decisions in the field of emergency care, anaesthesiology, postmortem donation and transplant coordination are necessary for the training of managers at the regional level.

Conclusions. The relevance of training qualified managers to lead the organ transplantation and donation system in Ukraine has been proven. An unprepared management apparatus is not able to increase the social, medical and economic efficiency of the developing organ transplantation and donation system. The priority areas of training qualified managers are the formation of their ideology based on management principles.

Key words: transplantation; system of organ transplantation, donation.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Conflict of interest: absent.

Відомості про автора

Ковтун Гаврило Ігорович – кандидат медичних наук, завідувач відділення хірургічного лікування патології міокарда та трансплантації органів та тканин людини № 6 Державної установи «Інститут серця Міністерства охорони здоров'я України»; вул., Братиславська, 5А, м. Київ, Україна, 02166. gavriil.kovtun@gmail.com, ORCID 0000-0001-9689-2055